

[13]

Haberl)

ergit).

ius Angeli de-
antibus, TARCI-
SEPARATO usque

pugnam para
principe. Fer-
guinem petens
rate, advocatis
vasa distribue,
Sic enim est
cum manu pro-
mbarum came-
iliarum media
cavendum, ne
nstant. Sacrum
bet reverenter
tem ego ipse
reatis solatio.
l noctes vobis
culo. Et quum
ae gratiae ac-
enta! Sed bene
ira aut odium
remum, Repa-
atthaeum Do-

« Diligite ini-
ci oderunt vos,
alumniantibus
qui in caelis

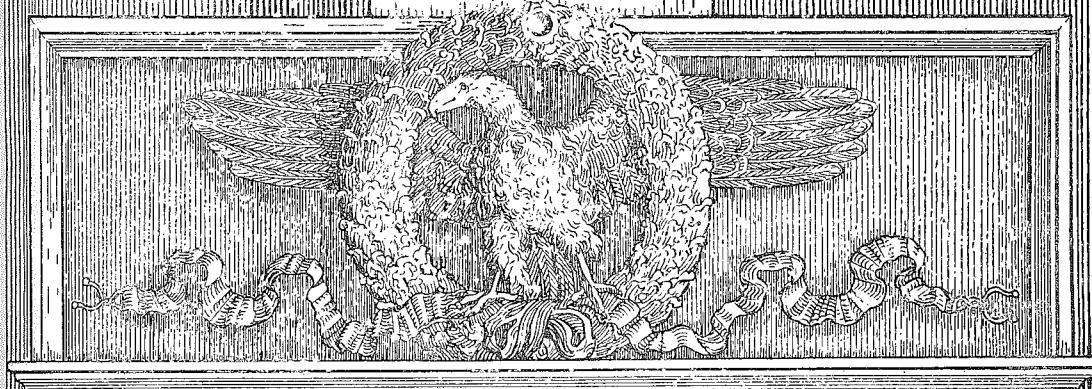
graviter). Ut
mnes inimicos

ALMA ROMA

QVID QVID NON
POSSIDET ARMIS
RELLIGIONE
TENET

C. DEL VECCHIO.

Pro “ALMAE ROMAE,, Sociis

apud Commentarii Administratorem opuscula latine scripta venum dantur,
pretio quod sequitur:

JOSEPHI FORNARI Fridianus. Milesia fabula scenis accommodata apud
ephebea facile agendis. – Venit lib. 2.

JOSEPHI FORNARI Francisculi prandium. Milesia fabula scenis accom-
modata apud ephebea facile agendis. – Venit lib. 2.

HERMINII IACOBELLI In campo latinitatis novi flores. – Si tegu-
mento solut. lib. 5; si xyloina structura aureoque titulo decorat., lib. 6.

I. B. FRANCESIA Euplius, Ad Romam, Actiones dramaticae. – Sin-
gulae lib. 1,50.

(*Iis vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus
pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*)

Pro lectoribus novisque sociis, qui **integralm ALMAE ROMAE col-**
lectionem habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXV,
paucorum exemplarium quae supersunt pretium constituimus libella-
rum 275 pro Italia; pretium duplicatum, libell. Italic. scilicet 550, pro
exteris gentibus.

Hae vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam
syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, *recto tramite* requiren-
dae sunt ab **ALMAE ROMAE** administratore (*Roma, 12, Via del
Governo Vecchio, 96*): quod enim pretium positum est non sinit ut
foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Pretium subnotationis an. MCMXXVI est pro Italia libell. 15; pro Civitatibus Foederatis Americae septentrionalis et Canada doll. 3; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 30, exaequans; *ante solendum rectoque tramite mittendum* ad JOSEPHUM FORNARI doctorem, *Romam, 12, Via del Governo Vecchio, 96.*

DE SEPTIMO SANCTI FRANCISCI ASSISINATIS ANNO SAECULARI¹

Sunt aliquot dies, quin imo, aliquot menses, quum omnis Italia nostra, eiusque innumerae ephemerides, nihil carius nihilque antiquius habent, quam ut quotidie Franciscum Assisiatem in exemplum cum laudibus ponant. Et quod, paulo ante, insanum fuisse atque improbandum sperare, id, praeter omnium opinionem, admirantibus populis, possibile fuit et commendabile. Ille enim ipse, qui, experrecto ingenio atque incredibili audentia, securus ad rerum italicarum gubernacula sedet, tamquam sacram gentis omnis proprium diem magni civis natalem solemniter ac publice celebrari iussit.

Omnes Franciscum colimus!

Et sororio veluti vinculo coniunctae omnes Europae gentes, uno animorum studio atque consilio, Assisiatem laudibus exornant, eum lumen religionis atque ornamentum praedicant, cunctisque saeculis qui tradatur dignum esse virtutibus adfirmant.

Alma Roma nostra, nec ultima neque minori mentis affectu acta, quae iamdiu

suum esse Franciscum gloriose prae certis vocat, arrepta opportunitate, ipsa quoque paucos quosdam flosculos, e tot virtutum cumulis excerpens, colligit, et libentissime « varios nectet flores, sertisque locabit ».

* *

Assisium, quod in praesentiarum nomine undique percrebescit, et omnes facile superat celebriores Italiae civitates, unam propter causam, quod ortum sanctissimo viro divinitus praestitit, parvum est Umbriae regionis oppidum.

Ioannes, Petri de Bernardo, cognomento apud suos Franciscus, – quo nomine ipsi attributo, quod apud Francos fuisse altus et Francicam linguam expedite loqueretur, aeternitate floredit, – natus est anno centesimo secundo et octogesimo supra millesimum. Adolescens, plus aequo genio indulgens, et corpori unice inseriens, a rebus sacris miserrime recesserat. At divina veluti virgula excitatus, ad meliorem frugem se convertit, et paupertatem professus, vitae anteactae caelitus paenituit, duriterque sese exercuit. Severum vivendi admodum genus amplexus, sanctissimum se omnibus magni-

¹ De solemi hoc eventu per orbem celebrando Pius XI P. M. encyclicas litteras his diebus dedit; de quibus ad proximum numerum.

fice exhibuit. Assidua ac perpetua in egenos liberalitate conspicuus, patris iracundiam propterea in se concitat, eiusque furorem laetissime ferens, ipsas ei vestes restituit, atque rebus omnibus abdicatis humanis, ad caelestia et immortalia liberrimo pede cucurrit, dilecta paupertate definitus.

Hic sublimia Aligherii carmina exaudire iuvabit:

*Nam puer invidiam genitoris sustulit almam
Ob dominam, cupidis quae est odiosa viris.
Et coram patre est ac Praesule iunctus eidem;
quotidieque dein plus adamavit eam.*¹

**

Mirum sane, qui paulo ante, ludis iuvenilibus abreptus, illis unice, citra fidem, inserviebat, nunc in se ipsum, tamquam adversarium crudeliter insaeviens, asperima quaeque adhibet, ut corpus suum in servitatem redigat. Omnis civitas primum commoveri, mox admirari, hunc hominem obrobriis et obiurgationibus premere, hunc demum laudibus ad caelum ferre.

Ille vero, dum « scinditur incertum studia in contraria vulgus » caelesti numine adiutus, haec laetus omnia patitur, gravio remque ignominiam hilari animo suffert.

Totus enim est in ieuniis atque in orationibus, et, quod saevius est et acrius, in flagellis verberibusque; seque admodum negligens, humili ueste indutus, omnia spernit et horret, ac pro nihilo habet, et avis veluti, aequatis pennis, ad sidera tendit.

**

Aetas, quae Franciscum genuit, aspera, rudisque erat, atque ob immanem aliarum gentium adventum, immodica quadam vi-

¹ « Che per tal donna giovinetto in guerra
Del padre corse, a cui, come alla morte,
La porta del piacer nessun dissera.

E dinanzi alla sua spiritual Corte,
Et coram patre le si fece unito;
Poscia di dì in dì l'ami più forte ».

tiorum atque virtutum mixtura laborabat, nec unquam in unum populum coalescere posse videbatur. Omnes enim civitates inter se divisae mirum in modum discordi lacerabantur, et miserrime vivebant.

Roma autem, caput gentium, suorum Pontificum maero, medias inter civium caedes exsultare videbatur. In magna hac rerum perturbatione, opitulante Deo, tot omnium mortalium infirmitatibus remedium Franciscus adstitit, qui, oculos deiectus, macilentus, ab omni uestium ornamento abhorrens, saeculo superbo pacem praedicat, animos ad caelestia rapit, et mutuam inter se caritatem commendat.

Omnia statim circa, divino veluti lumine, mutantur. Et ipse, omnis prorsus scientiae expers, at caelesti sapientia imbutus, audientium mentes mirum in modum retinet, pectus pervadit, voluntates quo velit impellit.

Viri nonnulli, laeti, libentes, omni substantia sua in miserorum solatium transmissa, eius vestigia persequi volunt, atque divinis rebus unice servientes, ab ipso humilitatis uestem postulant et novam vivendi rationem, admirantibus omnibus, amplectantur. Quam rapide ei adsunt et sapientissimi viri, doctores, philosophi, at in primis Deo devoti, qui tamquam sanctitatis rivuli hunc illuc dilapsi, Italianam primum pietate virtutibusque exornant, mox ad exteris nationes progressi, mirum in modum, magistri vitam effigentes, ad sanctitatem adsurgunt! Verum, dum tot miracula flunt, eum dum sanctum undique proclaimant, ipse simplicem animum in omnibus semper exhibit, et se ut puer gerere continue videtur in iis quae ad se unice pertinent. Dei autem gratia, ut homines ad se facile convertat, quos ad caelestia perducat; omnia ei animantia obediunt, ad immitia usque et immania.

Interea iam multi adnumerantur, qui ex singulari eius exemplo atque consilio, paupertatem alacres profitentur, poeniten-

tiam agunt, et omnibus fere curis humanis vacui, Franciscum tamquam magistrum audiunt, et novae vivendi rationis auctorem colunt ac patrem legiferum persequuntur. Quo nomine, Assisium undique celebratur, quod in ipsa urbe parvula initia foecundaque rerum semina Franciscus iniecerit, quae nunc in immensum iam arborem creverunt.

**

Hoc vero fonte, qui, mox in fluvium conversus, non utique in ruinam, sed in salutem potius ad omnes Italiae regiones praeceps invadit, animis ex improviso ad sanctitatem adductis, pax undique inter cives praedicatur, concordia inter adversarios incipit, et caritas in omnibus principes constituitur.

Quo facto Francisci nomen per ora huminum alacriter ultiroque volitat, et complures ad eum tamquam ad portum salutis sese recipere invitat.

Verum ipse simplex semper atque ingenuus, nullius veluti sibi commoditatis avidus, omnia quaeque vel humillima quaerit, et maximo in pretio collocat, si forte irato vultu reciperatur, si ex aedibus rustice expellatur; atque insimulationem passus atque calumnias, exsultans atque summam consolationem reputans, omnia pro nihilo habere consuescit.

Iam Sanctum

*Innumerae comitantur acies, stipatque volentum
Atituum suspensa cohors.*

Iam laetis eum cantibus accipiunt, sequuntur, et more suo salutant; alii in humeris sistunt, alii in capite; quos blandule ipse accipit et summis in digitis libenter refert. Eis confidentissime loquitur... Et aves dociles sapienterque auscultant... Hos fratres vocat sororesque. Tadica sub nocte stellas oculis contemplatur, et lunam comiter salutat. At prae ceteris est immortalitate dignum meritoque per ora hominum usque recens volitat *Car-*

men ad Solem. Mirum enim et singulare ab omnibus commendatur ob egregiam verborum sinceritatem ac sententiarum amplitudinem.

Sic enim vir plane unicus meliori alite ad se peccatores facile trahit, qui criminum poenitentia pressi, ad eius pedes procumbunt, lacrimisque confecti, admisorum confessione abluti, candide mores mutant et castissime in posterum sese victuros esse promittunt.

Sed paulo altiora canenda; quae alias adgrediemur.

I. B. FRANCESIA

DE COGITATIONE in Gymnasiis Hesperiis una procuranda

(*Quaestio Magistratibus proposita, qui Communicationem mentis pro Nationum Societate procurant.*)

Dissimilis in Asia quum sit apud Indos et Sinas, in Europa communis cum populis Americanis est Australibusque animorum provincia. Artes non mutat mercis, agri, navis, officinae mutatum vexillum. Europaeis omnibus in linguis una mens inest eademque ratio; nam pariter anglice, gallice, germanice, hispanice simul legitur ex. gr. Italus Lombroso, Tolstoï Russus, Danusque Ibsen; et oratorum sententias unas viginti gentium recitant ora, translatas commentatasque.

Generaliter igitur animi formas, altas satis et perspicuas, oportet eloquatur homo liberalis, quae ab universis Europaeis gentibus possint intelligi. Cogitationis autem modus ille in gymnasiis discitur. In athenaeis enim militaris iam aevi iuvenes in sacerdotium, ius, medicinam, oratorias rationalesque litteras, eruditis exercitatisque animis incumbunt; puer, e contra, solam linguam patriam in ludis elementariis discit, nec bene cogno-

scere valet, quippe qui mentis adhuc immaturae non quae concipiatur intellectu, sed quae sensibus tangit, ea sola intelligat. Quum denos annos inter et quinos denos est natus, tum ratione demum potest uti, quae manifestari tandem coepit assidua ac pertinaci exercitatione. Quorum finis hic est exercitiorum: ut magna percipientur exemplaria, rerumque subiectae non oculis sed animo notitiae. Adspicit enim puer canes, equos, boves, balaenas, vespertilioes; sed non oculis potest *mammatum genus* videre, cuius demum intellecta natura, mens imagines illas speciesve continent omnes. Quae quidem animi dos collatis inter se linguis potissimum colitur. Ut si magister hunc Homeri versum:

πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἵδεν ἀστεα καὶ νόον ἔγνω.
demonstrat latinum ab Horatio: *Qui mores hominum multorum vidi et urbes;*
anglicum a Pope, et a Leconte de Lisle
gallicum factum.

Cavendum tamen est, ne complurium verborum mole mens opprimatur discipuli. Quapropter Europaeum maxime binis operet uti linguis gymnasium: patria videlicet cuiusque civitatis, et altera, quae sit omnium civitatum communis, latina. Sic unitatem suam perficiet Hesperius animus, uno sermone suo.

Tornoduri in Gallia, mense Aprili MCMXXVI.

JACOBUS TASSET.

De Chicaginensi theatro "Iroquois," eiusque ruina¹

Anno MCMIII, die III ante Kalendas Ianuarias, paulo post meridiem, tristis per Chicago urbem currebat fama, theatrum "Iroquois", quum fabula quaedam iocosa,

¹ Iis, quae in superiore numero de Chicaginensi urbe scripsi, haec, notitiae gratia, addere placuit.

magna spectatorum celebritate ageretur, igni exustum, multosque eorum qui intererant-ad septingentos-aut igni concrematos, aut, spiritu intercluso, fumo esse soffocatos.

Primum horrore torpore civium animi, deinde ut, ex torpore excitati, re viderunt quot corpora igni consumpta fuerint, alii misericordia moti fatum eorum dolere, alii terrore perciti timere, ne quis suorum in theatro adfuissest; plerique qua quisque via potuit, medium in urbem se corripere, ut, quum ad theatrum venissent, viderent et ipsi, quid accidisset, quot et quos flammae combussissent, atque suos, si qui inter exanimis essent, reperirent. Horror me profundit, prohibetque quominus omnia, quae paucis temporis momentis tanto funere acciderunt, rite describam. Rem itaque a principio duco enarrandam.

Theatrum Iroquois, recentiore aedificandi arte nuper exstructum, quum exeunte Novembri MCMIII, ad agendas fabulas traditum esset, ea cura et diligentia aedificatum esse passim proclamabant, ut ignis, si oriretur, a cavea arceretur, et e cavea igni subiecta tot in variis partibus essent exitus, ut spectatores, etiam si essent sexcenti, facile exire et saluti providere possent. In ipsis tesseris, quas spectatores emerant, erat inscriptum: «Cavea igni invia». Alium tamen fortunae exitum tulit spectantium multitudine, quae, quum ostiis plerumque occlusis nulla exeundi copia esset, miserrimam subiit mortem.

Die illa III ante Kalendas Ianuarias, quoniam propter Christi natalem feriae habebantur, multi ex urbe, ex agris nonnulli theatrum illud adierant, ut fieri non posset, quin plures, gradibus in unoquoque cuneo occupatis, in foris starent atque in praecinctionibus. Spectatores, qui numero duo millia fuisse dicuntur, aetate et sexu distincti: adolescentes statura proceri et elati spe vitae; virgines ex honestis familiis natae, quae plurimae et musica et

vestium apparatu affectae erant; pueri et puellae haud pauci a senioribus adducti; magistrae denique nonnullae multis discipulis stipatae; haec maior spectantium pars. Fabula itaque agi coepit; oculi omnium in scenam et in pulpum coniecti, atque histrionibus, musica comitante, saltantibus magnopere oblectati; quum repente ex proscenii velo emicuit scintilla; extinxitor, qui aderat, spectatoribus nondum commotis statim accurrit, ut, adhibito ad rem instrumento, flamمام extingueret; sed, nescio quo pacto impeditus, non potuit. Turbatus deinde, flamмa crescente, saltantium chorus; verum moderatore impelleente, saltare non desiit. Ignem iam plura lambentem tandem animadvertisunt spectatores, quos ut vidit histrio quidam, clamore orto, tumultuantes sic alta alloquitur voce: "Quid timetis? Nullum vos periculum subitis; sedate, igni brevi extincto, animos." Aulaeum deinde, cui *asbestos* nomen, quod flamas a cavea prohiberet, quum tolleretur, machina invita, medio in cursu constitut, nec scaenam operuit. Quod vix fiebat, quum repente ignis, fracta hominum virtute, immanes evomebat flamas et atras fumi volvebat nubilas; eodem tempore, lumine omni extincto, cavea tenebris obducitur, affulgente nonnunquam flamma, quae vorax cousumptura erat corpora. Spectatores in terrorem coniecti, alii stupore immoti quum flammam spiritu duxissent, vel stantes vel sedentes perierte; maxima pars tanto terrore sunt affecti, ut ad ostia se et ad ianuas rapient, pedibus calcantes corpora, quae multa tanto impetu erant prostrata. Ut flumen, aqua nimia undique suscepta quum tumidum ad ostium ruit, aggere obstructo in excelsum fertur et spuma fremente circumagit, sic multitudo illa, tot eadem via irruentibus, densa atque conferta vi et impetu uno ad exitus contendit et ostiis aut occlusis, aut, quum tot urgerent, obstructis, suum quisque proximum prostravit,

eoque omnes, confusa corporum strue, misere interierunt. Pauci ex superioribus maenianis, nonnulli mirum in modum, plurimi ex ima cavea ignem effugerunt vel sospites, vel aliqua flammea iniuria affecti.

Haec omnia intra quartam horae partem sunt peracta, ita ut extinctores, quum citato cursu advenissent, nihil aliud efficere possent, quam ut muris restantibus corpora igni consupta efferrent. Interea ingens hominum concursus; custodes publici ferme innumerabiles, omnes tanto vitae excidio concitati. Cadavera deinde libitariis, qui prope aberant, tradita, et in eorum atria allata sunt. His locis corpora duobus ordinibus sic utrinque strata, ut via media pateret. Huc omnes, qui ne unus ex suis inter crematos esset, timebant, se contulerunt. Viri pariter et mulieres pallore cerei intrant; nunc trementes inter cadavera progrediuntur corpora velo a capitibus remoto aspicientes; nunc obtutus in corpus quoddam defigunt, et filio vel filia agnita, clamorem tollunt corruuntque fracti dolore. Huiuscemodi spectacula tres per dies duraverunt, mente quam stilo facilius depingenda. Quingenti nonaginta perisse feruntur.

Sic uno die et uno fere momento tot homines dira morte sunt ablati!

Scrib. Romae, mense Aprili MCMXXVI.

HILARIUS DOSWALD
Chicaginensis.

De singulari quodam certamine apud Germanicos tirones

Inter quaestiones quae apud sacras in Urbe «Congregationes» agitantur, ea est profecto digna quae late vulgetur, quam recens Iudices S. Consilii Tridentinis decretis interpretandis recens perpenderunt

atque diiudicarunt, de singularibus quibusdam certaminibus in Germania usitatis.

Scilicet inter tirones Germanicos, atheneorum praesertim, monomachiae quodam genus in more est, quod « Mensura » sive « Congressio academica » nuncupatur. Certantes armis peculiaribus ad modum parvi cultri utentes, vel etiam, nostris praesertim diebus, cuiusdam dolonis per integrum fere longitudinem obtusi, ad mucronem autem breviter acuti (*Schlaeger* sive *Haurapier* eum vulgo appellant) ceteris corporis partibus bene tectis, vulnus, seu potius incisionem in adversarii vultum inferre nituntur, cuius vestigia tamen brevi tempore plerumque obliterantur. Non igitur mors neque mutilatio adversario intenditur, nec, nisi casu, ex imprudentia aliave causa, ex huiusmodi certamine ea sequuntur. Id autem certamen, ut plurimum, non ad ulciscendam iniuriam, vel ad dignitatem, uti dicitur, tuendam committitur, sed potissimum ludi, aut virium animique exercitandi gratia. Inter omnes, catholici ab huius generis « mensuris » abstinent; non tamen semper; ita ut anno MDCCXC Wratislaviensis episcopus, quum ad Sacros Ordines adolescentes nonnullos admissurus esset qui in iisdem « contentionibus » ut committentes vel patrocinantes partes habuerant, a Sacri Consilii Congregatione quaestionem declarandam proposuerit, an, a quibus et ex quoniam titulo « irregularitas » contrahieretur, quando singulare certamen ea ratione iniretur, qua inter Germaniae Studiorum Universitatum alumnos fieri solet.

Responsum est « irregularitatem » utique contrahi « a duellantibus eorumque patrinis *ex infamia iuris* ». Ex quo responso fiebat, ut singularia illa certamina haberentur vera « duella » canonico sensu; atque inde ut certantes poenis a catholica ecclesia constitutis essent obnoxii. Et Sainti Leitner¹ hanc sententiam explicans

scribebat: « Sacra Congregatio Concilii caput Tridentinum authentice interpretata est sic ut sub voce *duellantes* etc., comprehendantur duellantem modo ab alumnis Universitatum Germaniae usitato ». Quam ob rem, quum, Codice Iuris Canonici constito, poenae in « duellantes » iisdem fere verbis enunciarentur atque in legibus Tridentinis, episcopo Ratisbonense quaerenti utrum sententia lata in casu an. MDCCXC adhuc vigeret, proum fuit responsum affirmativum.

Mos vero minime defecit; neque absuit profecto causa a nonnullis scriptoribus, qui discrimen instituentes inter congresiones quae cum periculo gravi vulneris instituantur, et quae nonnisi levis vulneris periculo fiant, contenderunt, responsum Sacri Consilii ad illas, minime vero ad hasce spectare. Inde factum est ut episcopi Fuldae congregati d. xx mens. Augusti MCMXXIV, re in disceptationem vocata, quum iure meritoque recognovissent eam non ad meram doctrinam pertinere, sed et vitae vivendae rationem penitus attingere, Purpurato Patri Wratislaviensi episcopo commiserint, ut definitivam sententiam de singularibus istis certaminibus quaereret; quae post accuratas meditatasque disputationes lata demum est die XIIII mens. Iunii MCMXXV atque superiore mense Aprili publici iuris facta. Scilicet ad dubium: « An declarationes S. C. C. anni MDCCXC et MCMXXIII, quibus « mensurae » in Universitatibus Germaniae usitatae, quae speciali nomine *Bestimmung-mensuren* vocantur, poenis ecclesiasticis subiciuntur, illas tantum « mensuras » respiciant, iuxta nonnullorum recentiorum sententiam, quae cum periculo gravis vulneris committuntur, vel etiam complectantur eas quae sine periculo gravis vulneris fiunt in casu », responsum est:

« Negative ad primam partem; affirmative ad alteram ». Quo quidem sollemni iudicio, devium quodvis iter tollente, rursus appa-

ruit summum Ecclesiae studium homines arcendi ab effera singularium certaminum consuetudine; neque denique restat quam ut et nos cum ea ominemur, morem ipsum crudelē et exprobrandum a societate hominum et coniunctione tandem aliquando prorsus iri antiquatum. ULP.

Latinae adnotatiunculae

De rationum libris.

Non ingratum spero futurum, si iis quae in nostro commentario, mense Februario huius anni, *de adversariis* scripta sunt, pauca nota, in argumenti complementum, addidero de rationum libris, quae tabulae accepti et expensi appellari solent; in quibus si quis pares paginas habuerit, hoc est tantum acceperit quantum expendit, *paria facere* dicebatur.

Nec infrequens erat, ut qui nomina plurium per tabulas accepti et expensi faciebant, utrinque testes adhiberent, et *pariarios*, hoc est *librarios* – (quos cum Plauto *actuarios* fortasse nuncupaveris) – interponerent, qui tabulas, quibus sollemnia interrogationis et responsionis continerentur, certis verbis et certis quibusdam formulis transcribebant, adiectis loco, die et consule.

Iamque si abunde satis factum esset creditori, *pariari* dicebatur obligatio. Et solebat in *pariationibus* huiusmodi pactum adscribi; inde *pariatoris* nomen ei qui eiusmodi rationes administraret; cui *reliquatores* opponebantur.

Rationum autem libris illa *adversaria* opponebantur: tumultuariae scilicet tabulae, prouti abunde commemoratum est in latinis adnotatiunculis in hisce paginis mense Februario editis, aut libelli, sive commentarioli et chartae; quae idcirco summatim et a nobis conscribuntur, ne res memoria excidant, utque ex iis postea aeternae fiant. Indeque iis assentiri nos posse appareat, qui credunt adversaria ita dicta, quod animum et memoriam nostram advertant,

DIGAMMA.

EX ALIIS SERMONIBUS TRANSLATA

Mortis et Satanae dialogus.¹

Mortis nigrique Tartari audivi Ducas de principatu probra disputantium: mortalium uter praevaleret in genus. Laus esto, Fili, Pastor omnium tibi, servas qui ovile fraudolentis a lupis cupientibus vorare, Morte et Satana. Ostentat illa vim, cui nihil restitit, queis iste dicit in nefas, iactat dolos. MORS – Tibi, scelesti, nemo paret, ni velit, sub me, velint, nolintve, tandem omnes [cadent].

SATANA – Unam, tyranni scilicet, vim possides, astus ego omnes laqueis irretio.

M. – Prudens, maligne, franget at iugum tuum, se liberare nemini fas a meo est.

S. – Sed tantum in aegros experiris vim tuam, dum nostra virtus plus in integros valet.

M. – Obiurget at si te quis, haud quidquam [potes], dum nullus est, qui non erit mi sub manu.

S. – Tibi sed illam dat potestatem Deus, adiutor haud est mi, malum dum suadeo.

M. – Prout es misellus, retibus tu captitas; regina, summo fungor ipsa munere.

S. – O stulta, nonne fortior me vides, qui subiugare liberam mentem queam?

M. – Latronis instar impii, clam circuis, leonis instar, cuncta fortis obtero.

S. – Nullus te adorat, vel colit mortalium, tamquam deum me victimis colunt reges.

M. – Ut optimam, me plurimi semper vocant, nemo vocavit te, neque est qui te vocet.

S. – Audisne nunc quot omnibus modis viri ipsum vocant me plurimo libamine?

M. – Odere nomen Satanae, non dant decus, sed quisque iurgat, o tuum abscondas pro-

[brum!]

¹ Carmen ex Syriaco textu S. Ephraemi E. D. totidem eiusdem rhytmī latinis versibus reddidit Ludovicus Bürge, O. P.

S. - *Es aure surda, o mors, nec audis urgeant clamore ut omnes temet; hinc procul late!*
 M. - *Veros in orbe monstro conspectus meos, non sum tibi par: absque fraudibus peris!*
 S. - *Si veritatem Dempseris, nec quidquam habes, minus gravem quo te probes mortalibus.*
 M. - *Heram ut potentem, me timent quamplu[m] rimum, sed temet omnes, ceu malignum respuunt.*
 S. - *Et nomen horrent Mortis atque artes mea, etsi abhorrent nomen, optant dulcia.*
 M. - *Amara fit dulcedo dentibus tua, ac poena semper it comes libidini.*
 S. - *Exosa Styx, quae nulla crimina expiat, vorago avara, quaeque degluttit, tenet.*
 M. - *Vivi quot excidere, Styx tot efferet, dum culpa prorsus spem rapit mortalibus.*
 S. - *Do poenitendi copiam, etsi hoc me gravet, tu abrumpis omnem morte spem peccantibus.*
 M. - *Ipse exprobrandus, spes quod illos fugerit, quis emori absque te foret datum pie!*
Laudemus Illum, qui exsecratos invicem bellare servos iussit, ut quo nos nos modo sprevere, contemnatur a nobis mali!
Hoc pignus, ut speremus a nobis eos olim renatis rite sernendos fore.

EX ITALIS URBIBUS

Pionanum coenobium.

Est Piona parvulum oppidum ad Larium prope Comum in Insubria. Eius autem Coenobium antiquissimum est satis celebre, atque adeo dignissimum quod recentioribus memoretur. Verum locus iste, qui olim tot hominum vocibus alacer sonabat, et sacris exsultabat religiosorum canticis, nostris hisce diebus magno suo silentio visitantium animos ad meditandum advocat.

Immensus enim coenobium conditum, ut perhibent, labente saeculo christiano

decimo secundo, a monachis Clunicensibus virtutibus religiosorum brevi in immensum crevit, et diu multumque nomine ac pietate apud homines percrebuit. Ad illud homines tum religionis studio, tum antiquitatis cupidine permoti, frequentiores appellere consueverunt. Ibi enim maxima monachorum religio erat, et quotquot circa pietatem colebant aut umbratili vita delectabantur, illuc se se fidissime conferebant. Sic per tercentos annos!

At vix religiosi Clunicenses, saeculo decimo quinto, ab hoc loco recesserunt, quum statim hominum primum incuria, mox temporis damno miserrime dirutum est. Verum ipsae ruinae amplitudinem veteris Coenobii atque venustatem testantur. Coenobium, exactis Monachis, aliquamdiu sub honoris speciem, Archiepiscopo Mediolanensem permisum est; at magis in dies praecipit ire coepit, et nunc miserrimus est ruinarum acervus. Attamen, licet horribili deturpatum squalore, licet virgultis undique et spinis vepribusque refertum, antiquae pulchritudinis vestigia retinet, quae in pristinum facilea dsurgere possent. Ad sunt enim adhuc columnae miro artificio e marmore, quae temporum iniuriam superarunt atque in aeum manserunt. Aedes sancta et in peiorem modum deturpata, in foenile turpiter redacta, picturis haud contemnendis adhuc nitescit, quae visitantium ignaviam acerbias incusare videntur. Optandum sane ut vel Municipium Comense, vel saltem Collegium antiquis artibus servandis hoc monumentum tamquam publicum reputari iubeat!

Ad ultimum restat, ut vir saltem adsit, qui opibus pollens et ingenuis artibus conspicuus, ipsum exiguo admodum pretio obtineat, et non multo labore neque impensis multis ad pristinam pulchritudinem redigat.

Quod est in votis!

SENIOR.

Sacra super nive acta.

Hoc anno labente, et quo die late in omni terrarum orbe Paschalia sollemnitas celebrabantur, ad collis *Rolle* angustias in agro Tridentino, ad duo circiter millia metra ab aequore maris, coram militibus, qui in finibus hiberna ponunt ne in Italiam res furtiva transferatur, suffragante ipso duce, Laurentius Felicetti, sacerdos et oppidi *Predazzo* curio, ad altare nivibus confectum, sacris est operatus.

« Post hominum memoriam – sic allocutus est ipse curio – nunquam hic inter Rollis angustias et in conspectu perennium altissimarumque Alpium, sacrum factum est. Hodie itaque ad Deum attollere mentem fas est, atque ad hominum rerumque Dominum; Ipsi obsequium atque honorem exhibere, cui firmo pectore pollicemur optimos nos cives fidosque milites patriae ac religioni devotos futuros esse, ut omnes Italorum maximi facere consueverunt. Laus igitur sit iis qui rem istam sacram consilio atque auctoritate adiuvarunt hac ipsa die, quam Alexander Manzoni miris carminibus hilaravit, quae pueri nos canere consuevimus:

*Fratres, ritus sacer gaudium nuntiat,
Dies hic magnum nobis fert convivium;
Matres et omnes vestibus nitentibus
Suos ornare sponte filios solent.¹*

Nos igitur libenter et hic mediis in nivibus, procul ab omni fere hominum consortio, exsulantibus cunctis patriae urbibus atque oppidis, hunc diem honeste memorare iuvabit, et Italiae nostrae omnia fausta auspicari „

¹ O fratelli, il santo rito
sol di gaudio oggi ragiona.
Oggi è giorno di convito...
Non sia madre che sia schiva
della spoglia più festiva
i suoi pargoli vestir.

MANZONI, *La Risurrezione*.

Et nobis licet nostrae felicitatis participes lectores advocare, et omnibus qui rei sacrae ad Alpes interfueret, ut iterum atque iterum id facere possint adprecari.

FR.

COMMUNIA VITAE

Morum urbanitas.¹

PAEDAGOGUS, TIRO.

PAEDAGOGUS – Ingenuum adolescentem decent mores ingenui. Displicet quisquis id aetatis moribus est agrestibus.

TIRO – Usque tibi morigerus fui in rebus omnibus. Etiam instrui humanitatis legibus atque etiam expeto.

PAED. – Moribus, fateor, non es omnino agrestibus; tamen perfici potes. – Quoties alloquitur te quispiam, cui debeas honorem, ut adstas?

TIRO – Assurgo accedenti; compono me in rectum corporis statum: aperio caput.

PAED. – Cetera habeto. Vultus sit hilari modestia temperatus; oculi verecundi, intenti in eum quicum loqueris; iuncti propemodum sint pedes, nec vacilles alternis tibiis; quietae manus, nec gestuosae; nec mordeto labra; nec scabito caput; nec aures fodito digitis, nec nares.

TIRO – Quid si mediter, an capiam?

PAED. – Fac.

TIRO – Siccine satis?

PAED. – Nondum.

TIRO – Quid si sic?

PAED. – Propemodum.

TIRO – Quid si ita?

PAED. – Recte: satis est; istuc tene. – Ne sis inepte loquax aut praecipit. Si quid respondendum, id facito paucis ac prudenter, addito nonnunquam cognomento,

¹ EX ANTONII VAN TORRE dialogis familiaribus. Passim retractavit hodiernisque moribus aptavit I. F.

honoris gratia. Identidem modice flectas caput, praesertim ubi responsu breviter absolveris.

TIR. - Placetne speciem aliquod huius rei praebeam?

PAED. - Perplacet. - Quantum temporis abfusti maternis aedibus?

TIR. - Iam sex ferme menses.

PAED. - Addendum erat: Domine.

TIR. - Iam sex ferme menses, Domine.

PAED. - Non tangeris desiderio matris?

TIR. - Non nihil sane.

PAED. - Cupis eam revisere?

TIR. - Cupio, Domine, si id pace liceat tua.

PAED. - Nunc flectendum erat caput. - Bene habet; sic pergit. - Nonne spectas praetereuntem litterarum iudi tui Praesidem? Quin honoras?

TIR. - Non observaveram.

PAED. - Non observare ipsa est rusticitas. Pueri quidam in vivos honoratos vix non incurvant capite, nec reverentur: increpiti, id unum causantur: Non adverteram animum. - Tu deinceps quid actuarius es?

TIR. - Si quem praeteribo natu grandem, aut aliqua causa virum aliquem gravem, meminero caput aperire, nec pigebit obsequenter illi salutem dicere.

PAED. - Identidem facito quam praeteribis aedem sacram, imaginem Crucis aut Virginis Matris. - In convivio sic te praebebis hilarem, ut semper recorderis quid deceat aetatem tuam. Ungues praesecueris ac manus probe laveris. Corpus inter accumbendum in neutram partem inclinet. Cubito super mensam ne innitere. Si nares emungenda, strophiolo utens, caput retro vertas, atque insuper tene qui digitos lambunt aut linguant orbes, eos canum more facere. Bibitur, os abstergito, identidem ubi biberis; totum neve cyathum epotes hausto unico. Ne os cibo tam farcias, ut malae turgeant. Ne involes digitis

in fercula, sed postremus omnium admoveto manum patinae.

TIR. - Si quid mihi detur laetus, ut me geram?

PAED. - Recusato modeste; si instabatur, accipe, et age gratias. Mox, decerpta portione, quod reliquum est reddito. Si quis tibi propinet, liberaliter illi bene preceptor, sed ipse bibito modice; si non sitis, admoveto tamen cyathum labiis. Super mensam loquitor pauca, nec fere nisi rogatus. Ne cui obtrectato. Ne cui temet anteponito. Ne tua iactato; ne aliena despicio. Esto comis etiam erga tenuioris fortunae sodales. Ne sis lingua futili. Ita fiet, ut sine invidia laudem invenias et amicos pares. Si videris convivium esse diutinus, salutatis convivis, subducito te a mensa. Vide, horum memineris.

TIR. - Dabo operam, mi Praeceptor: numquid aliud vis?

PAED. - Hoc unum, ut coneris exsequi.

TIR. - Conabor.

PRO IUNIORIBUS

Parvum antibarbarum.¹

Ustorius - Ad urendum aptus; Causticus.

Usualis - Communis; Usu perceptus (receptus); Pervulgatus,

Usufructus - Usus et fructus.

Usura - Faenus; Faeneratio.²

Usurpare - Occupare; Potiri; Sibi arrogare (vindicare); Ad se rapere (traducere; transferre); In rem suam vertere; In rem (fortunas; possessionem; partes) invadere; Aliquem de suis fortunis (bo-

¹ Cfr. fasc. sup.

² Hinc: Pecuniam faenori (faenerationi; in faenus) dare; Pecuniam in faenerationem transferre; Aliquid faenore occupare; Faenus iniquum exercere; Pecuniam faenori (faenore) accipere.

nis patribus) deturbare; Alienam bona per vim diripere; In alienas, possessiones irrueere.

Usus linguae - Consuetudo sermonis.

Utilitarius - Qui ad suam utilitatem omnia refert; Qui suae utilitatis causa agit; Suis commodis et utilitati modo inserviens.

Utilizare - Commode aliqua re uti; Occasioni non deesse; In rem suam aliquid convertere; Opportunitatem sequi.

Utopia - Vana res; Vanae rei propositio aut cogitatio; Commenticia res; Somnium.¹

Ut plurimum - Plerumque.

Ut quid? - Cur? Quare?

Vacans - Vacuus.

Vacatio - Opera.

Vaccinatio - Vaccini viri translatio.

Vacuare - Vacuefacere; Exhaurire.

Vagabundus - Vagus (Vagans); Errō (Errans); Planus.

Vaiolum - Mala pusula.

Valde sero - Multa nocte.

Valedicere alicui - Valere iubere alium.

Valens - Peritus; Egregius; Praestans; Strenuus; Fortis.

Valere - Esse; Venire.²

Valicabilis - Pervius.

Valide - Recte; Legitime.

Validitas - Auctoritatis; Vis; Gravitas; Pondus.

Vallare - Vallo (Fossa) munire (cingere; circumdare).

Valor - Virtus; Praestantia; Excellitia; Dignitas; Fortitudo; Fortia facta.

¹ Itaque *Utopista* - Somniator.

² Scilicet de pretio, ut: Quantis est (venit) hic liber? - Et etiam: « Hunc librum quanti indicas (quantis aestimas)? » - « Hoc auro expendi iure possit; Sui ponderis aurum exaequat pretium » pro eo quod vulgo dicimus: « Tantundem auri valet, quantum pendet ».

Valutare - Aestimare; Probare.

Valvula - Valva; Operculum.

Vanagloriosus - Gloriosus; Vanus; Ventosus; Levis; Inanis gloriae studiosus (amans; sectator; cupidus; captator); Gloria et praedicatione sese efferens; Umbrarum omnium falsae gloriae consecuator.

Vandalus - Barbarus; Saevus; Cruelis; Ferus.¹

Vanesius - Levis; Leviculus.

Vaniloquium - Fabulæ; Sermunculus; Cantilena - Deliratio.

Vanitas (mundi) - Fluxarum rerum illecebrae (blandimenta; oblectamenta; deliciae).

Vantator - Iactator; Ostentator; Suæ laudis tumidus buccinator; Salaco; Gloriosus.

Vappa - Vinum fugiens.

Varare - Navem in mare deducere.

Variabilis - Mutabilis; Parum sibi constans; Varius.²

Variate - Varie.

Variformis - Varius; Diversus; Multiplex.

Variopictus - Variis coloribus pictus; Discolor; Versicolor.

Vasaricus - Figulus; Fictiliarius; Vasularius.

Vascula - Alveolus; Labellum.

Vassallus - Vectigalis; Cliens.

Vaste - Ample; Late.

Vaticinium - Vaticinatio.

Vectura - Vehiculum.

Vegetativus - Vigens; Vivens et vi-gens.³

Vehementia - Impetus; Acrimonia.

Vela - Velum; Velum nauticum (navale); Navigii velum.

Velocitate magna ire (procedere) - Propere se agere; Magna festinatione

¹ Itaque *Vandalice* - Barbarorum more.

² De aëre: « Interperies ».

³ *Vis vegetativa*: Vis altrix. - *Vegetatio (arborum; herbarum)*: (Arbor um; Herbarum) incrementa.

properare; Magnam celeritatem adhibere (suscipere); Celeri concitoque gressu procedere.

Veltrum - Vertragus.

Velum (monialium suscipere) - Virginis velo inaugurarari (initiari; consecrari).¹

Venenosus - Venenatus.

Venerandus - Colendus; Gravis; Santissimus.

Venerator - Cultor.

Venialis - Venia dignus.

Ventennis - Viginti annorum; Viginti annos natus.

Ventus bonus - Ventus secundus (plenus).

Veracitas - Veritas; Veritatis studium; Fides.

Verbalem processum confidere - Tabulis consignare; In tabulas referre.

Verbigratia - Ut.

Verbositas - Loquacitas; Garrulitas; Verborum volubilitas.

Verbo tenus - Ad verbum.

Verbum suum dare - Fidem suam interponere (dare).

Veridice - Vere.

Verifierator - Inspector; Magister; Moderator; Praefectus (ex. gr. vigilum, viarium, aquarum. etc.).

Verisimiliter - Verisimile est ... [cum infinito].

Verismus - Veritatis (Naturae) cultus et imitatio.

Veritas historica - Rerum (Historiae) fides.

Veritatem dicere - Verum dicere (loqui; fateri); Ingenue fateri.

Verticalis - Directus.

(Ad proximum numerum).

I. F.

¹ Itaque *Velum monialium dare*: Virginem sacro velo inaugurarare (initiare); Inducto velo consecrare; Velo obnuptam Deo dedicare; et sim.

² Ex adverso: *Ventus malus* - Ventus adversus (restans; reflans).

ANNALES

Gallicae res.

Tot post dissensiones disceptationesque, legis rogatio de oeconomicis Gallorum negotiis a publicis populi legatis rata tandem habita est; pecuniae vero valor, contra quod credibile erat, immixui perrexit, atque minoris in dies sit, indigno, prout aiunt, quaestus studio ex turpi pecuniarum fide atque ratione, et quamquam Malvy ille, in quem ira multorum saevierat, ab administris munere sese abdicavit.

Res sollecitudinum causa exstitit et exstat adhuc; quibus eae accedunt, quae ex Mauritania manant, ubi induciae quidem factae sunt ad pacem componendam, sed colloquia ad hunc finem inita effectum nullum adhuc reportarunt. Minime enim placuit legatos Mauritanos, cum omni auctoritate ad agendum missos, Abd-el-Krim quoque partes suscepisse, quem Galli ei etiam Hispani disiungere ac dissociare a Risanorum sorte vellent, quum hi arctissimo vinculo cum eo vinciuntur, quod dissolvi nullo pacto patiuntur.

**

Ex Africanis Italorum coloniis.

Meliora ex Italorum coloniis, quas Benito Mussolinius, Italiae administer primus, visitavit, fere triumphantium more ubique acceptus. Eventus eo memorabilior evasit, quod non in Italia tantum, sed et apud exteriores gentes quaestio agitata sit passim de opportunitate, imo necessitate qua Itali, numero plures quam ut in suis finibus facile contineri possint, premuntur, colonias deducendi tum ad vitam proficuam labore vivendam, tum ad fetus mercesque patriae suppeditanda.

Ex hoc primi administris itinere id etiam processit, ut quae tribus in Somalia

vel Cyrenaica Italorum adhuc imperio obsisterent, vel sponte, vel expeditius subiicerentur.

**

Pactioes inter Europae civitates initiae.

Varia per superiorem Aprilem mensem sancta sunt inter populos foedera atque pactioes. De arbitratu tum Polonia cum Cecoslovachia, tum Polonia ipsa cum Austria feliciter egerunt: alter iuris tantum quaestiones respicit; hic condicioes amplificat iam mense Martio MCMXXV solemniter positas.

Russi et cum Lituanis foedus ferierunt de mutua fide et neutram partem in certis quaestionibus sequendi; et cum Finlandia, Polonia ceterisque Balticis regionibus «de non aggrediendo».

Rumeni cum Polonis convenerunt invicem suam libertatem sui territorii integritatem observare, simulque exterritorum aggressiones viribus unitis propulsare.

Verum maiori momenti, eoque magis quod aliorum populorum animos commovit, foedus illud fuit, quod cum Russis Germani iniisse feruntur. Quamquam hinc inde declaratum est eius finem esse universam pacem firmandi, autem plures per ipsum molem in Europam constitui posse, cuius ponderi haud facile sit reniti. Adde, quod eius modi esset pactio, ut Germania apud Nationum Societatem munus sibi sumeret omni vi obsistendi adversus rationem qualibet, quae in «Sovietorum Russiam» suscipienda esset. Inde fieret, ut Russicum gubernium re Societatis Nationum operi participaret, a quo sese alienum esse velle declaravit; Germania enim, in Russici gubernii commodum, decretis obstituta esset, quae Nationum Societas in unicum universae pacis bonum faceret...

**

Sinense bellum civile.

«Nationalistarum» factio, quae in civili Sinensium bello superior evasit, ad abdicationem et fugam coegerit rei publicae praesidem Tuant-Chi-Jui, et universae militiae magistrum Wu-Pei-Fu, Mancensis dictatoris socium, vocavit ad rem restituendam. Qui quidem, vice sua, nationalistas iussisse dicitur ad ditionem sine ulla condicione venire. Rudis itaque adhuc inordinataeque materiae confusa illic congeries.

**

In Catholicam Religionem bellum apud Mexicanos productum.

At non miserandum minus bellum quod in Mexicana civitate in Catholicam Religionem in dies producitur. Cultus libertas huic acerrime denegatur, eamque gubernatores schismaticae sectae, quam Nationalem Ecclesiam vocant, ulti largiuntur; huius imo quae sacris Romanae Ecclesiae iuribus repugnant initia atque incopta fovent, dum Episcopos reipublicae infestos habent, in eosque, in sacerdotes, in ipsasque sacras virginis sae- viunt. Quin etiam eo deuentum est, ut et Apostolicus Delegatus tamquam homo incolumitati reipublicae nociturus e civitate sit expulsus, licet civitatis summi moderatores aperte polliciti fuerint Pontifici, se illum excepturos deque eiusdem dignitate et amplissimo munere nihil detracturos. Non igitur mirum si Pius PP. XI, per Apostolicam epistolam, miseram hanc sortem publice conquestus sit. Pater vero filiorum salutis studiosissimus, dum Episcopos, Clerum ipsasque catholicorum consociationes monet ut a quavis politicarum factionum studio prorsus abstineant ea quoque de causa, ne catholicae fidei adversariis dent ansam ad religionem haben-

dam pro parte aliqua factioneque politica, — latus enim patet alibi campus, in quo de religione et moribus de animorum cultu ac de re oeconomica sociali sacerdotes sic curent, ut cives et praecipue iuvenes liberalibus studiis deditos et operarios ad catholice sentiendum agendumque instituant atque effingant, — spem fovet fore ut gravissimae aegritudines, quibus tamdiu agitur Mexicana gens, feliciter aliquando residant et conquiescant. Quod faxit Deus!

Kalendas Maiis MCMXXVI.

POPULICOLA.

ROMA SACRA

SSMI D. N. PII PP. XI EPISTOLA AD PATREM PURPURATUM GUIELMUM VAN ROSSUM,
TIT. S. CRUCIS IN HIERUSALEM, XVI SAE-
CULO EXEUNTE A S. CRUCE INVENTA.¹

Dilecte fili Noster, salutem et apostolicam benedictionem. — Regiae Iesu Christi dignitati recolendae cum peculiare festum Nos nuper instituerimus, quasi quandam anni sacri coronam dignissimam, illud auspicato contingit ut de ipsis divini Regis vexillo celebrando cogitemus, saeculo exeunte a salutiferae Crucis inventione sexto decimo. Tradunt enim, Hierosolymis iam eversis, ethnicos Passionis loca depopulatos esse et, christiano cultu deleto, fanum idolis ibidem extruxisse. Jamvero postquam, Crucis visu de caelo admonitus, Constantinus imperator magnam illum de hoste victoriam reportavit, Helena, mater eius piissima, Hierosolymam se contulit; quumque illic tres crucis, operam quidem navante Macario Episcopo, fodiendo in Golgotha inventae essent, divinitus demonstratum est quae vera esset Crux redemptoris.

Quod quidem eventum, praeter plures gestarum rerum scriptores, eximii quoque Doctores Ecclesiae testati sunt; namque S. Ambrosius sic Helenam loquentem inducit: « Ego Crucem eius (Christi) investigabo. Ego ad nostrorum remedium peccatorum de ruinis elevabo vexillum ». Itemque S. Cyrillus Hierosolymitanus, qui eorum temporum aequalis fuit, in sua epistula ad Costantium imperatorem haec habet: « Tempore quidem Deo amicissimi ac felicis recordationis Constantini, patris tui, salutare Christi lignum in Hierosolymis est repertum ».

Uti est in Libro Pontificali, « eodem tempore fecit Constantinus Augustus Basilicam in Palatio Sessoriano, ubi etiam de ligno sanctae Crucis Domini Nostri Iesu Christi posuit ». S. Helena scilicet, ut ait Theodosius, « salutaris Crucis partem palatio destinavit »; et aedes suas Sessorianas quum in ecclesiam redigeret Constantinus, a matre ipsa Reliquias accepit quas illic collocaret, ut simul Imperii sui honor essent, simul fidei suea praesidium. In quo quidem divinae providentiae consilium mirari licet, ut Crux augusta quae apud Urbem Sanctam ex Imperatoris ethnici improbitate in tenebris deluisset, eadem christiani Imperatoris pietate in hanc Urbem, ipsius Imperii arcem et caput translata, velut maximum Christi potestatis et principatus signum, in luce populorum omnium praefulgeret. Quamobrem in Sessoriana Basilica, quae idcirco in Hierusalem appellata est, quotannis S. Crucis festum coepit celebrari, et paullatim longe lateque propagari per catholicum orbem universum.

Tum enimvero quod S. Ambrosius praeedicabat, sancte ac sollemniter confirmatum est: « Merito super Crucem titulus, quia licet in Cruce erat Dominus Iesus, supra Crucem tamen Regis maiestas radiabat ».

Nam Christus Dominus non hereditatis iure tantummodo, ob hypostaticam unionem, sed iure quoque acquisitionis, ob suam redemtionem, Rex est, ut ipsi in Encyclicis literis *Quas primas* nuper declaravimus. At

non alibi quam in ipsa Cruce magnum redempcionis opus perfecit absolvitque « qui peccata nostra.... pertulit in corpore suo super ligno, ut, peccatis mortui, iustitiae vivamus ». ¹ Crux autem, cum redempcionis instrumentum, tum sceptrum pacifici Regis facta est; ex quo solum optatissima et mansura pax est exspectanda, ut Nosmet ipsi haud semel ediximus: « pax Christi in regno Christi ».

Siquidem res omnes per Christi sanguinem pacificate sunt, ut legimus apud Apostolum: « Et per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans, per sanguinem crucis eius, sive quae in terris, sive quae in caelis sunt ». ²

Itaque Crucis ea omnia convenientia praeconia, quae a Patribus de Christo ipso Rege aeterno ac Servatore nostro praedicantur. Quos inter unus ille sufficiat, S. Ephrem, quem nuper successor Noster p. r. Benedictus XV Doctoribus Ecclesiae adjunctum esse voluit. Is enim in sermone *in pretiosam et vivificam Crucem* haec habet: « Omnis celebritas et actio Domini N. I. C. salus et gloria nostra fidelium est: gloriationum autem gloria maxima est Crux... Quamobrem de pingamus et insculpamus hoc Crucis signum et in ianuis nostris, et in ore, et in pectore, et in omnibus membris nostris. Hac ornamur atque armemur invincibili christianorum armatura: quippe quae victrix est mortis, spes fidelium, lux finium orbis terrae, reseratrix paradisi, destructrix haeresum, firmamentum orthodoxae fidei, magna fidelium custodia, salutaris Ecclesiae gloria... ». Hoc signum idolorum errorem pessimum dedit. Hoc orbem terrarum illuminavit. Hoc tenebras depulit et lucem reduxit. Hoc gentes ab occasu, et borea, et mari, et oriente collegit, et in unam Ecclesiam, in unam fidem, in unum baptismum in caritate coniunxit. Cuiusmodi ergo os, aut qualis lingua digne laudare poterit hunc orthodoxorum inexpugnabilem murum, victri- cem hanc magni Regis Christi armaturam?

¹ I Petr., II, 24.
² Coloss., I, 20.

Crux, resurrectio mortuorum. Crux, spes christianorum. Crux, claudorum baculus. Crux pauperum consolator. Crux, fraenum divitium. Crux, superborum eversio. Crux, triumphus adversus daemones. Crux, iuvenum paedagogus. Crux, inopum abundatia, desperantium spes, navigantium gubernaculum. Crux, fluctuantium portus, pugnantium murus. Crux, orphanorum pater, iustorum consiliarius. Crux, afflictorum consolatio. Crux, infantium custos, virorum caput, senum corona. Crux, lumen eorum qui in tenebris sedent. Crux, regum magnificentia, barbarorum philosophia. Crux, servorum libertas, imperitorum sapientia. Crux, prophetarum praedicatio, apostolorum comes, martyrum gloriatio. Crux, virginum continentia, sacerdotum gaudium. Crux, Ecclesiae fundamentum, orbis terrarum firmamentum... Crux, imbecillorum fortitudo, aegrotorum medicus. Crux, leprosorum mundatio, paralyticorum erectio. Crux, esurientium panis, sitiensium fons. Crux, monachorum fiducia et nudorum tegumentum... ».

Inde etiam fit ut Crux *signum efficax praedicationis Evangelii* existat; quare ait Apostolus: « Non misit me Christus baptizare, sed evangelizare; non in sapientia verbi, ut non evanescat Crux Christi. Verbum enim Crucis pereuntibus quidem stultitia est: iis autem qui salvi fiunt, id est nobis, Dei virtus est ». ¹ Atque est etiam *signum efficax propagationis divini Regni*; etenim signum Crucis, ut olim Constantimum, ita deinceps, saeculorum decursu, plurimos alios principes Regni Christi propugnatores effecit: neque illa praetereunda est missionalium constantia, qui, eodem signo roborati, in periculis omne genus terrae marique, catholicum nomen usqueque provehere consueverunt, ut verissime dici possit eo largius divinum regnum patere quo amplius Crucis cultus extenditur. Ad quem quidem apostolicorum virorum ardorem confirmandum, miracula plurima, ut historia refert, divinitus ubique patrata

¹ I Cor., I, 17 ss.

sunt: montes de loco moti, maris tranquillatae procellae vel undae compressae, aedificiorum ruinae prohibitae, venena innocua redditia, cibi in flores mutati, quin immo et mortui suscitati et daemones expulsi.

Merito igitur, dilecte fili Noster, Inventio Sanctae Crucis sollemni ritu mox commemorabitur in Sessoriana Basilica, cuius quidem Titulo tam honorifico tu ipse insignitus es: asservantur enim ibidem augustae illae Reliquiae, quae sunt ceterarum omnium pretiosissimae. Quae Reliquiae et alia Passionis Insignia cum frequentissime semper a piis fidelibus, undique confluentibus, visitari et coli consueverint, tempus iam adesse arbitramur ut locus, deterso squalore, pro dignitate exornetur, quo honestius illae serventur et fidelium venerationi proponantur. Quumque iam pluribus in animo sit novam Reliquiis ipsi parare sedem eamque decore et arte praestantem, Nos de re gratulamur veherementer; tunc enim clarior fiet hominum gratus animus erga redemptionis instrumentum. Interea, ad animarum fructum itemque ad sollempnium splendorem augendum, libenti animo concedimus ut a die tricesimo huius mensis — quo die incipient supplications in triduum habendae ante festum Inventionis S. Crucis — usque ad totum vertentem annum, christifideles qui, rite paenitentia expiati et sacra synaxi refecti, vel Sessorianam Basilicam vel quodlibet aliud templum publicumve oratorium S. Cruci dicatum quinques, vel uno eodemque die, visitaverint et ad mentem nostram preces effuderint, in Urbe Indulgentiam plenariam semel lucentur; extra Urbem vero Indulgentiam Iubilaei bis accquirere possint, primum sibi, deinde animis in purgatorio igne detentis expiandis, modo tamen eas, quas diximus, visitationes loco visitationum ab Ordinario loci praescriptarum et cetera opera iniuncta bis peragant. Atque utinam omnes amore Crucis ardescerent, id considerantes, non posse se Christum in gloria sequi nisi antea cum Christo passi sint, profitente Apostolo: « si tamen compatimur

ut et conglorificemur ». ¹ Nam quicumque se christianum veri nominis praestare cupit, hanc eidem vult esse Christus Dominus praecipuam legem, ut crucem cum ipso ferat continenter: « Si quis vult post me venire, abneget semetipsum et tollat crucem suam cotidie et sequatur me ». ² Non igitur aliquibus tantummodo crucem praescribit Salvator noster, sed omnibus; non vero semel vel transeunter, sed semper et cotidie. Ita Crux instrumentum fiet communis salutis, et quasi pons super mortem erectus, ut S. Ephrem Doctor poëtice Christum alloquitur: « Tibi gloria, qui Crucem tuam pontem extruxisti super mortem, ut per eum transeant animae a regione mortis in regionem vitae! » Atque divinorum munerum auspiciem praecipuaeque benevolentiae Nostrae testem esse volumus apostolicam benedictionem, quam tibi, dilecte fili Noster, iisque omnibus qui ad Sessorianam Basilicam quoquo modo pertinent, amantissem in Domino impertimus.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, feria VI in Parasceve anno MDCCCCXXVI, Pontificatus Nostri quinto.

PIUS PP. XI

VARIA

Venatorum artes.³

Callidissima sane est ars, qua utuntur venatores. Etenim ubi primum ave, quam potissimum cupiant, sunt potiti, cavea inclusam asservant, atque ibi incredibile dictu est, quot laboribus, quot sumptibus non parcent, et quantum studii ponant, ut nullo illa laboret incommodo, ut illi cibus suppetat, ne potu ipsa careat, ut in tempore aere puro recreetur, ut laeta canat non minus quam quum libertate fruebatur.

¹ Rom., VIII, 17.

² Luc., IX, 23.

³ Italice scripsit A. SEGNERI.

At enim cur tantum humanitatem ostentant? Nonne venatores ad exitum semper aves petunt? Quae igitur tanti amoris causa? Ne id miremini: cognita est enim eorum calliditas. Haec praestant, quod per avem cavea inclusam alias multas in eadem retia induci volunt, quibus illa capta est, veluti ibi vita omnino beata peragatur.

**

Leo, Vulpes et Cerva.⁴

In spelunca aegrotabat leo, qui vulpi sibi amicitia et familiari consuetudine coniunctae, ita est loquutus: « Si vis me consanescere et vivere, fac ut habeam pulcherrimam cervam in proxima valle habitantem; illam illaquea dulcibus tuis verbis; desiderio ardeo exta et cor illius edendi ». Vulpes profecta cervam in silvam saltitatem invenit, salutavit atque alloquuta est: « Macte animo! Te non latet me prope regem nostrum habitare; nunc vero tene, illum aegrotare et iam moriturum de successore eligendo cogitare. Aper ingratus, ursus piger est, pardus iracundus, superba tigris. Cerva, secum cogitavit, imperio dignissima videtur, quippe quae pulchra est adspectu, multos vivit annos et cornibus serpentes terret. Quid plura? Electa es quae regnes; quod quidem nuncium gaudeo me tibi primam attulisse. Nunc autem ad ipsum mihi est redeundum, ne, quae ei a consiliis omnino sum, frustra me quaerat. Verum, si vetulæ te alloquentis consilium non aspernaris, mecum venies et morienti aderis ». Quibus verbis cerva obcoecata ad speluncam venit, inculta futuri. Advenientem exceptit leo atque honoribus cumulavit; vulpes magis magisque decepit dolosis verbis atque ad redeundum invitavit. Reversa, opimum edulium leoni fuit, qui ossa, medullas, exta, omnia exsuxit. Vulpes observabat,

atque subreptum interea cerebrum leoni edenti delapsum, in pretium multi laboris manducavit. Leo, voratis omnibus, cerebrum quaerebat. Tunc vulpes procul secedens respondit: « Cerebro haec porro carebat; secus enim in leonis ungues bis non incidisset ».

**

Iocosa

Tuccius in via condiscipulo indicans virum praetereuntem:

— Oh! si scires quantum debeat pater meus homini illi!...

— An vobis ille est multorum beneficiorum auctor?

— Minime gentium: locator nostrae domus est!

Tuccio amicus:

— Quoties te intueor, magis magisque mihi persuasum habeo te scriptorem futurum.

Tuccius (sese iactans): — Equidem litteris delector...

— Non id significatione appellabam; sed aures tuas tam proceras, ut magis idoneas mente concipere nequiverim ad calamum sustinendum.

**

Aenigmata

I

(vulgo *Rebus*)

BINA IV

II

Frigore correptus prior ut flos floribus haeret,
Et sole adverso plus adamante micat.

Ultimus in doctrina alter, qui primus in arte.

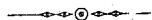
Toto laetentur hortus et ora tibi.

Aenigmata in superiore fasciculo proposita his respondent; (1) *S-turnus*; (2) *El-en-en-tum*.

PANCRATIUS

[14]

Actio dramatica FRANCISCI WIELAND – (Latine reddidit Andr. Haberl)

REP. (*libro clauso*). Neophytorum ego maxime saluti timeo. Sunt enim veluti germina vix e terra prominentia, quae vel unius noctis frigora, etiam apertis dura floribus, perdant. Quam ob rem optimum mihi esse videtur infirmorum praesidium, ut celeriter in tutum sese conferant. In montes Sabinos fugiant tectis recipiendi amicorum! Reliqui sint patati dum belli dux ad certamen avocet.

PANCRATIUS (*pudenter*). Mene etiam, pater carissime, oportebit fugere?

CAI. Certe mihi fugies, mi fili; audacius fere fidem profiteris.

PANCR. Pastor fidelis, pater piissime! Primum amice abs te dictum me sollicitat. Vix enim capio, quod Iesus, quem esset Deus, in monte Golgotha acerbissimis tormentis pro me, ignobili Romano puero, discruciatus est: nunc vero, quem data occasio est, ut crucem amplexus ipse grato animo patiar contumeliam, nunc ego fugiam? Non ita, sancte pater; sed me esse patere de numero militum! Postremus fidelium ad tuos me applicabo pedes. Sed ne me abegeris! (*Capsulam ex collo levatam aperiens*): Vides vilem hoc auro tecum spongiam? Patris haec purpurata sanguine est, quem ille, Iesu martyr, fuderat. Filium quamvis indignum tanto honore, certe pugnam fugere dedecet (*Caio procidens*): Itaque, quidquid me iusseris, faciam: id unum ne iusseris.

CAI. Surge, fili! Nam qui resistat hisce precibus? Manebis nobiscum. Tanto patre dignus eris filius. Spongiam patris rubram sanguine in extrema pugna, patris iungendus complexui, tuo quoque sanguine purpura! – Et tu, Severe, hoc ipso die obstructis his

aditibus novos fodies cuniculos, eosque angustiores, praeterquam tibi notos nulli, ne qua proditio ad nos inveniat vestigia.

REP. Sancte Pater, putasne proditionem esse timendam a fratribus?

SEV. Date mihi hanc veniam, ut meam vobiscum communicem sollicitudinem. Vilis opificis oculi apud mortuos severo assuecent vultu. Non omnes fidos esse ego angor animi.

CAI. Et cuius fidem infidam vides, frater? Equis nostrum tibi animum sollicitat?

SEV. Torquatus.

OMNES (*Stupidi*). Torquatus?

CAI. Id ego, Severe, non credam.

REP. Quippe qui saepe et cum studio Di-vino intersit mysterio.

SEV. Heri vidi deditum aleae.

CAI. Proh, Deus optime!

SEV. Calebat frons, ardebat oculi, manu tenebat scyphum. Non fido homini. Sed utinam me fallat animus!

CAI. Speremus, fratres! Nunquam mihi persuadebo meum Torquatum... Esse non potest. Fugiat cum reliquis neophytis in montes! In illa solitudine eorum fides convalescat! Nos interim oremus Deum (*suspiciens*), ne ulla gregis ovis depereat. Sed quoniam dilucescit, discedamus!

QUADRATUS (*exanimis irrumptens*). Tarscius occisus est!

QUIDAM (*turbatissimi*). Sancte Deus!

ALII. Egregiis ille moribus orphanus?

ALII. Occisus?

ALII. Trucidatus? (*Hae voces simul proferantur, et iterato, et variis motibus, ut vera videatur perturbatio*).

(*Ad proximum numerum*).

